

דברי תורה

מאת כ"ק מרן אדמו"ר שליט"א

שנאמרו בסעודה שלישית פרשת ויגש תשפ"ב לפ"ק

יוצא לאור ע"י מכון מעדני מלך וויען - גליון אלף רס"ח

מצאנו הכר נא הכתונת בנך הוא אם לא. ויכירה ויאמר כתונת בני, חיה רעה אכלתהו טרוף טרוף יוסף וגו'. ויתאבל על בנו ימים רבים. ויקומו כל בניו וכל בנותיו לנחמו, וימאן להתנחם, ויאמר כי ארד אל בני אבל שאולה, ויבך אותו אביו (לז-לב). וברש"י אבל שאולה, כפשוטו, לשון קבר הוא, באבלי אקבר, ולא אתנחם כל ימי. ומדרשו גיהנם, סימן זה היה מסור בידי מפי הגבורה, אם לא ימות אחד מבני בחיי מובטח אני שאיני רואה גיהנם (תנחומא ויגש ט) ע"כ. עוד ברש"י ארד אל בני, כמו על (בעבור) בני ע"כ. ויש להבין אם כן יאמר 'על' בני, ולמה אמר 'אל' בני.

ויש לומר דלכאורה יש להבין למה הוצרכו להביא לאביהם הכתונת פסים מטובל בדם, טוב היה להם השתיקה לגמרי, שאינם יודעים כלום מיוסף, הוא לא הגיע אליהם מעולם, והשומר אחיהם הם. ובפשוטו הכוונה, כי שבטי י-ה אנשי אמת היו, ולא ידברו מרמה, וכאשר יראה יעקב שיוסף לא בא הביתה ישאל אותם אם ראוהו, ולא יוכלו לשקר, על כן הביאו תיכף הכתונת בדם ויאמרו זאת מצאנו הכר נא הכתונת בנך הוא אם לא, וממילא לא ישאל אותם עוד דבר בנוגע ליוסף, כי רואה בעיניו מה שאירע לו שחיה רעה אכלתהו.

ויאמר אלקים לישראל במראות הלילה, ויאמר יעקב יעקב, ויאמר הנני. ויאמר אנכי הא-ל אלקי אביך, אל תירא מרדה מצרימה, כי לגוי גדול אשימך שם. אנכי ארד עמך מצרימה, ואנכי אעלך גם עלה, ויוסף ישית ידו על עיניך (מ-צ). המפרשים כתבו שלא מצינו במקום אחר בתורה שהתורה ידקדק לספר מתי היה המראה, וכאן כתוב 'במראות הלילה'. גם מה שאמר אנכי 'הא-ל' אלקי אביך, יש כפל הלשון, ודי באמרו אנכי אלקי אביך. גם להבין הלא מוראו של יעקב היה בשביל נסיונות הגלות של מצרים בגשמיות וברוחניות, ומה יועיל להסרת המורא כי לגוי גדול אשימך שם, הלא אדרבה תוגדל הכאב יותר שגוי גדול יצטרכו להיות במצרים.

ולעיל בפרשה, והנה עיניכם רואות ועיני אחי בנימין כי פי המדבר אליכם (מז-כ). ויש להבין למה הזכיר את בנימין בפרט, והלא כלול הוא במה שאמר עיניכם רואות. וברש"י השוה את כולם יחד, לומר שכשם שאין לי שנאה על בנימין אחי, שהרי לא היה במכירתו, כך אין בלבי שנאה עליכם (מגילה טז:) ע"כ.

*

ומתחלה נבאר מה שנאמר בפרשת וישב, וישלחו את כתונת הפסים, ויביאו אל אביהם, ויאמרו זאת

קול רנה וישועה באה לי צדיקים

ברגשי גיל ושמחה ומתוך שבח והודי' להשי"ת, הננו מגישים מעומקא דליבא, ברכת מזל טבא וגדיא יאה, קדם עטרת ראשנו

~ כ"ק מרן אדמו"ר שליט"א ~

לרגל השמחה השרויה במעונו בתגלחת הנכד כמור יהודה נ"ו בן לחתנו הרה"ג רבי ישעי' טירנויער שליט"א – ר"מ בישיבתנו הק' יהא רעווא שיזכה לשובע שמחות ורב תענוג ונחת דקדושה מכל יו"ח מתוך בריות גופא ונהורא מעליא עד ביאת גוא"צ בב"א.

אך יש בזה עוד, כי ידעו שיעקב בעל רוח הקודש, וכאשר יבואו הביתה בלי יוסף, יסתכל ברוח קדשו ויתוודע לו כל מה שעשו. הרי אנו רואים בברכות יעקב לבניו שראה כל מה שעתיד לעבור על כל שבט מאות שנים מהיום, מכל שכן שיוכל לראות מה שאירע עם יוסף היום. ושמואל אמר נהירין לי שבילי דשמיא כשבילי דנהרדעא (ברכות נח:), ומכל שכן יעקב אבינו, ואיך יכולין לכסות דבר מיעקב. אבל יש עצה לזה, דהא אמרו (שבת ל:) שאין שכינה שורה מתוך עצבות אלא מתוך דבר שמחה של מצוה ע"כ. וכאשר יהא ניטל השמחה מיעקב לא יוכל לראות ברוח הקודש שעליו, כאשר כן היה באמת שכל זמן שהיה מתאבל על יוסף לא שרתה עליו שכינה עד שנתוודע לו שיוסף חי, אשר אז נאמר (מה-כו) ותחי רוח יעקב אביהם (רש"י שם). ולכן כאשר באו השבטים לביתם, בלי אומר ודברים הראו לו הכתונת פסים, ואמרו זאת מצאנו הכר נא הכתונת בנך הוא אם לא, ויכירה ויאמר כתונת בני חיה רעה אכלתהו, ויקרע יעקב שמלותיו ויתאבל על בנו, וממילא לא שרתה עליו עוד שכינה, ולא היה יכול לראות מה נתהווה ביוסף, ולא נתוודע לו מכירתו.

*

אך לפי זה יש להבין, דכיון דראה יעקב שאינו מקבל עליו תנחומין ימים רבים, אם כן על כרחך שיוסף לא מת, דהרי הגזירה על המת שישתכח מן הלב, ולמה מיאן להתנחם (עיין בגור אריה ובשל"ה). ונראה דאחר זמן כאשר ראה יעקב שלא יוכל להתנחם, הכיר כבר יעקב שיוסף חי ולא מת, אבל צער זה היה קשה עליו עוד יותר ממיתתו, שיוסף בחור צעיר בן שבע עשרה שנה, יפה תואר ויפה מראה, זה שנים שאינו מודיע אות חיים לבית אבותיו, ועל כרחך שיצא לתרבות רעה, מתגורר ברחבי עולם נפש יחידי, הוא נמצא במצב שאי אפשר לו ואינו רוצה להתראות ככה נגד בית אבותיו. ודבר זה היה קשה לו לסבול עוד יותר ממה שחשב עד עתה שהוא מת כאשר עמד בצדקו וקדושתו. והמחטיאו לאדם קשה לו מן ההורגו, שההורגו הורגו בעולם הזה, והמחטיאו מן העולם הזה ומן העולם הבא (רש"י דברים כג:ט). ובאור החיים הקדוש בפרשתנו (מז-ל), ודבר ידוע הוא כי הצדיקים יותר יחפצו בהעדר הבן בהיותו בן מביש, ומה גם יעקב הצדיק ע"ש. ולכן כאשר הרגיש שיוסף חי, ממה שלא יוכל להתנחם עליו ימים רבים, הרי ערבה שמחתו עוד יותר מזה שיוסף חי, ולא יכלה לשרות עליו שכינה. – ועל כן מאז לא הזכיר יעקב עוד על יוסף שמת, אלא אמר יוסף איננו (מב-לח), כי הרגיש כבר שהוא חי אלא שאיננו.

והנה מצינו באחר שיצא לתרבות רעה, ואמרו חז"ל (חגיגה טו:) כי נח נפשיה דאחר, אמרי (ברקיע) לא מידן לידייניה, ולא לעלמא דאתי ליתי. לא מידן לידייניה משום דעסק באורייתא, ולא לעלמא דאתי ליתי משום דחטא. אמר רבי מאיר מוטב דלידייניה ולייתי לעלמא דאתי, מתי אמות ואעלה עשן מקברו. כי נח נפשיה דרבי מאיר סליק קוטרא מקבריה דאחר. אמר רבי יוחנן גבורתא למיקלא רביה, חדא הוה בינא [תלמיד אחד היה בינינו ונכשל ויצא לתרבות רעה] ולא מצינן לאצוליה [ואין כח בין כולנו להביאו לעולם הבא], אי נקטי ליה ביד מאן מרמי ליה מאן [אם אוחו אני בידו להביאו לעולם הבא מי יקחנו מידי מאן, כמו מנאין]. אמר מתי אמות ואכבה עשן מקברו. כי נח נפשיה דרבי יוחנן פסק קוטרא מקבריה דאחר, פתח עליה ההוא ספדנא, אפילו שומר הפתח [של גיהנם] לא עמד לפניך רבינו [בבואך להוציא אחר משם] ע"כ.

אך יש בזה עוד, כי ידעו שיעקב בעל רוח הקודש, וכאשר יבואו הביתה בלי יוסף, יסתכל ברוח קדשו ויתוודע לו כל מה שעשו. הרי אנו רואים בברכות יעקב לבניו שראה כל מה שעתיד לעבור על כל שבט מאות שנים מהיום, מכל שכן שיוכל לראות מה שאירע עם יוסף היום. ושמואל אמר נהירין לי שבילי דשמיא כשבילי דנהרדעא (ברכות נח:), ומכל שכן יעקב אבינו, ואיך יכולין לכסות דבר מיעקב. אבל יש עצה לזה, דהא אמרו (שבת ל:) שאין שכינה שורה מתוך עצבות אלא מתוך דבר שמחה של מצוה ע"כ. וכאשר יהא ניטל השמחה מיעקב לא יוכל לראות ברוח הקודש שעליו, כאשר כן היה באמת שכל זמן שהיה מתאבל על יוסף לא שרתה עליו שכינה עד שנתוודע לו שיוסף חי, אשר אז נאמר (מה-כו) ותחי רוח יעקב אביהם (רש"י שם). ולכן כאשר באו השבטים לביתם, בלי אומר ודברים הראו לו הכתונת פסים, ואמרו זאת מצאנו הכר נא הכתונת בנך הוא אם לא, ויכירה ויאמר כתונת בני חיה רעה אכלתהו, ויקרע יעקב שמלותיו ויתאבל על בנו, וממילא לא שרתה עליו עוד שכינה, ולא היה יכול לראות מה נתהווה ביוסף, ולא נתוודע לו מכירתו.

*

ובספר מאיר עיני חכמים (מהדורית) כתוב לבאר הפסוק, ויאמר יהודה אל אחיו מה בצע כי נהרוג את אחינו וכסינו את דמו, לכו ונמכרנו לישמעאלים וגו' (לז-כח), כי הנה עמד לפניו שתי הצעות מה לעשות עם יוסף, או להרגו או למכור אותו לעבד, והכריע יהודה למכור אותו. והוא מטעם שאם יהרגנו, הרי גזירה על המת שישתכח מן הלב (פסחים נד:). ואם כן אחר שיעור שכחה י"ב חודש (ברכות נח:), יוסר האבל מלב יעקב, ויוחזר אליו רוח הקודש והשראת השכינה, ואז יתוודע לו מה שבניו עשו עם יוסף, אבל אם נמכרנו לעבד ויושאר יוסף חי, ואין אדם מקבל תנחומין על החי (רש"י לז-לה), ויתאבל עליו לעולם, וכמו שאמר יעקב כי ארד אל בני אבל שאולה, באבלי אקבר ולא אתנחם כל ימי, וממילא לא יודע ליעקב לעולם מה שעשו עם יוסף. וזהו שאמר יהודה לאחיו מה בצע כי נהרוג את אחינו, אם באמת נהרוג אותו, וכסינו את דמו בתמיה, האם נוכל לכסות את דמו שלא יתוודע לאבינו, הלא ברבות הימים אחר מותו יקבל עליו יעקב תנחומין, ויתוודע לו ברוח קדשו כי אנחנו הרגנו אותו. לכן איעצכם לכו ונמכרנו לישמעאלים, ויהיה יוסף חי ולא יקבל אבינו תנחומין, כי על חי אין מקבלין תנחומין, ויהיה מתאבל עליו תמיד, ולא יוכל

הרי לנו כי בעולם הזה לא היה בכוחם לשנות למעלה דינו של אחר, אבל אחר פטירתם עשו פעולות לטובתו, עד שרבי יוחנן נכנס תיכף בגיהנם והוציאו משם. ועל דרך זה אמר יעקב על יוסף, כפי הנראה יצא יוסף לתרבות רעה, ואצטרך לעשות פעולות להעלותו מגיהנם, על דרך שעשו התלמידים לאחר. וכאשר ארד אבל שאולה, לקברי, ארד 'אל' בני שאולה, לגיהנם, להעלותו משם ולהביאו למנוחה נכונה, ושתי הפשטים עולות בקנה אחד.

*

אמנם על עוד דבר אחד חששו השבטים, שהגם כי ברוח הקודש לא יתוודע לו, אבל יתכן שאחד יספר ליעקב מה שעשו, וצריכין לטכס עצה על זה. ואיתא במדרש תנחומא (ישב ב) שאמרו נחרים בינינו שלא יגיד אחד ממנו ליעקב אבינו. אמר להם יהודה, ראובן אינו כאן ואין החרם מתקיים אלא בעשרה. מה עשו, שתפו להקב"ה באותו החרם שלא יגיד לאביהם. כיון שירד ראובן בלילה לאותו הבור להעלותו ולא מצאו, קרע את בגדיו ובכה. חזר לאחיו, אמר להם הילד איננו ואני אנה אני בא. הגידו לו את המעשה ואת החרם, ושתק. ואף הקדוש ברוך הוא, אף על פי שכתוב בו (תהלים קמו-ט) מגיד דבריו ליעקב, דבר זה לא הגיד מפני החרם, לפיכך אמר יעקב טרף טורף יוסף. ואם אולי תשאל מנין ידע יצחק, שדרשו רז"ל (ב"ר פד-בא) ויבך אותו אביו, ולא אבי אביו. יש לומר שהקב"ה הגיד לו. וכן הגיד לבנימין שידע ברוח הקודש, שהרי אבנו של בנימין ישפה, ודרשו רז"ל (ב"ר עא-ח) יש פה, ואף על פי כן שתק ולא גלה מפני החרם, שכן הסכימו כל התשעה והקב"ה בצרוף עמהם שלא יתגלה הדבר ליעקב, שאין הקפידא אלא על יעקב פן יקללם ע"כ.

וברבינו בחיי (זל-ג) כתוב, וביאור הדבר, ששתפו להקב"ה להשלים לעשרה, אל יהי דבר קשה בעיניך, שכן עשה אברהם בענין סדום, ביקש צירופו של הקב"ה עם תשעה לכל כרך וכרך. אמר לו, אתה צדיקו של עולם הצטרף עמהם וינצלו. וכן מצינו במשה שביקש צירופו של הקב"ה ובית דינו עמו בקבלת התורה ע"כ. ובהגהות שם כתוב, לא הודיע לנו רבינו היכן מצינו זה ע"כ. ונראה דכוונתו דאיתא בדעת זקנים לבעלי תוספות בפרשתנו (וכן הוא במדרש ב"ר ד-ט), אנכי ארד עמך מצרימה ואנכי אעלך גם עלה (מו-ד), ירדו למצרים נמנה הקדוש ברוך הוא עמהם בעצמו ובכבודו, שהרי בפרטן לא תמצא רק ס"ט, וכתוב בשבעים נפש וגו', הרי שנמנה הקדוש ברוך הוא עמהם והיו

שבעים. וגם בעלותם עלו ששים רבוא חסר אחד, ונמנה הקדוש ברוך הוא עמהם ועלה והיו שלמים ע"כ. וכן הוא בפרקי דרבי אליעזר (פרק לט). ובחידושי הרד"ל (שם אות י) הביא דמבואר ברבינו בחיי על הכתוב (במדבר יא-בא) שש מאות אלף רגלי העם אשר 'אנכי' בקרבו, לרמוז שאנכי נכנס בקרבו להשלים מנין שש מאות אלף ע"כ. (ולא מצאתיו שם).

ואיתא במדרש במתן תורה (דב"ר ז-ח) אמר רבי שמעון בן יוחאי מנין אתה אומר אילו היו ישראל חסרים אפילו אדם אחד לא היתה השכינה נגלית עליהן, דכתיב (שמות יט-יא) כי ביום השלישי ירד ה' לעיני כל העם על הר סיני ע"כ. ובאמת היו חסרים מששים רבוא אחד, אלא שהשלימו הקב"ה, הרי דבמתן תורה השלים ה' את מספרם. וזה מדוייק בלשון המדרש (ב"ר ע-ט) אילו היו ישראל חסרים 'עוד אחד' לא היו מקבלים את התורה ע"כ. כי אחד יכולים להשלים על ידי הקב"ה, רק אילו היה חסר עוד אחד לא היו יכולין לקבל את התורה.

[שוב] ראיתי ברבינו בחיי פרשת עקב (י-ב) בשבעים נפש ירדו אבותיך מצרימה וכו', ראיתי בפסיקתא זה הקדוש ברוך הוא שהשלים מנינם, שנאמר אנכי ארד עמך מצרימה, הקדוש ברוך הוא נכנס עמהם בכבודו, מאי טעמא, דכתיב (שם) הוא תהלתך והוא אלקיך, וסמך ליה בשבעים נפש, ללמדך שהקב"ה נכנס במנין השבעים. ולפי מה שדרשו בפסוק (שמות יב-לז) כשש מאות אלף רגלי, שהיו חסר אחד, שהקב"ה נכנס עמהם והשלימן לששים רבוא. ואם כן הרי שמצינו שהקב"ה השלים מנינם בין בעליה בין בירידה, בירידה לשבעים, בעליה לששים רבוא, וזהו שנאמר ליעקב 'אנכי ארד' עמך מצרימה ו'אנכי אעלך גם עלה' ע"כ.

וביאר עוד ברבינו בחיי בפרשתנו, דלכאורה איך יש לדמות צירופו של הקב"ה התם למכירת יוסף, הלא אינו דומה, כי זה להצלה וזה לפורענות. אין זה פורענות כי אם הצלת כל ישראל וכבוד להקב"ה, כי פחדו לנפשם שאם ח"ו יתגלה הדבר ליעקב יקללם קללה עולמית, ונמצאו ישראל התלויים בזרעו של יעקב בטלים מן העולם, ואין מי יפרסם האלקות, וכענין שכתוב (יהושע ז-ט) והכריתו את שמנו מן הארץ ומה תעשה לשמך הגדול. ועל כן נראה להם כי הצירוף והשיתוף ענין מוכרח היה, צורך גבוה והצלת כל ישראל ע"כ.

ויתכן לומר שעיקר עשיית החרם לא היה עבור השבטים עצמם, שהרי כולם היו יחד שותפים במכירתו ולא

יספרו, אבל חששו גם על יוסף, שהלא יתכן שבאחד הימים ישחרר אותו אדונו, ויבוא חזרה לבית אבותיו, ויספר לאביו מה שעשו לו, על כן הודיעו לו שהחרימו כל מי שיספר הדבר ליעקב, והודיעו לו שגם ה' צירפו עמהם, והסכים ה' עמיהם כי תכליתו לטובה, ועל כן יחוש לנפשו שגם ברבות הימים לא יספר זאת לאביו.

וְהָנָה יוסף כשהתוודע לאחיו הוצרך לתת להם סימנים שהוא יוסף אחיהם, אבל לבנימין לא הוצרך לזה, כי הוא ידע ברוח הקודש כל הזמן שזהו יוסף. ולכן אמר להם יוסף, 'והנה עיניכם רואות', שאני אחיכם שאני מהול ככם, ומדבר אליכם בלשון הקודש, 'ועיני אחי בנימין' רואות גם כן שאני יוסף, ולו אין אנו צריך לתת סימנים, ותשאלו אותו ותתוודע לכם שהוא יודע שאני יוסף, כי רוח קדשו לא ניטל ממנו כל הזמן, וידע הכל כמו יצחק, ולא כמו יעקב ושאר בניו.

*

וְהָנָה כאשר נתגלה יוסף לאחיו, אני יוסף אחיכם וגו' מהרו ועלו אל אבי וגו', והגדתם לאבי את כל כבודי במצרים, נתהווה להאחים בעיה קשה, הא יש חרם שלא לספר לאביהם מה שהיו. ובמדרש תנחומא (וישב שם) מבואר שהתירו אז את החרם ע"ש. אמנם בפרקי דרבי אליעזר (שם) לא כתוב פרט זה שהתירו את החרם. ונראה כי זה תלוי איך היה מהות החרם, דבמדרש תנחומא מבואר שהחרם היה בלי שום תנאי, אלא אמרו נחרים בינינו שלא יגיד ממנו אחד לחבירו, ועל כן הוצרכו להתיר החרם. אמנם בפרקי דרבי אליעזר כתוב שאמרו, נחרים שאין אחד ממנו מגיד הדבר ליעקב אבינו 'עד שיהיה ברשות כולנו', והיינו שברשות כולם הניחו פתח שיוכלו להגיד, וממילא לא הוצרכו להתיר החרם.

וּבְמִשְׁנָה למלך (ה' שבועות ו-ג) הביא דברי הריב"ש (סימן קעח) שדן על היתר החרם של השבטים, הא אין אדם מתיר נדרי עצמו ע"ש. וכתב עלה המשנה למלך, ולא ידעתי מנא ליה להרב ז"ל דהשבטים התירו השבועה, דמה שאמרו

יובן מה שנתקשה באור החיים הק' בפרשתנו (מה-כו), איך לא חש יוסף על צער אביו כמה שנים, והן אמת בימי עבדותו נוכל לומר כי עשה ולא הצליח, אלא אחר שעלה לגדולה למה לא כתב אגרת לאביו להפיג צערו, כי יודע היה יוסף גודל הפלגת חיבת יעקב בו, ויתאבל עליו ימים רבים, ולמה לא שלח לבשרו. ותגדל עוד הקושיא על ימי הרעב שהיו עוברים ושבים מארץ מצרים לארץ כנען, ולא חש על צערו. ועוד מי התיר לו אחר שבאו אחיו להאריך לו ימי צרה שלא להודיעו תיכף ומיד ע"ש. ולפי מה שנתבאר לא הותר לו לספר מחמת החרם. ויתכן שכאשר שמע יוסף מאחיו, שה' השתתף עמהם כי לטובה היא, זה נתן לו חיזוק על אורך הדרך כ"ב שנה. ועל זה נאמר (ל-ט) ויהי ה' את יוסף ויהי איש מצליח, והיינו שמה שהודיעו לו כי ה' מצורף עם מעשה אחיו, זה היה אתו תמיד בלבו להתחזק במצבו, ויהי איש מצליח. [ועיין בספר שם משמואל פרשת מקץ שנת תרע"ב].

וְהָנָה חוץ מחששת האחים שלא יגיד ויספר אחד מהם כל זאת ליעקב, אשר זהו חשש רחוק, היו חוששין על ארבעה בני אדם שמהם יוכל להגיע ידיעה ליעקב. חדא, ראובן שלא היה לו חלק במכירתו כי היה עסוק בשקו ותעניתו. שנית, מיוסף עצמו שלא יספר כאשר ישתחרר. שלישית, מיצחק אביו שידע הדבר ברוח הקודש. רביעית, בנימין שידע גם כן. ועליהם כווננו בעיקר לעשות החרם שלא יספרו ליעקב. וזה נרמז בטעם המקרא, לכו ונמכרנו לישמעאלים (לז-כ), מונח רביעי, שעדיין מונח לפנינו לטכס עצה על הארבעה שעל ידם יוכל יעקב להתוודע מהנעשה, ועבור זה עשו חרם שלא לגלות ליעקב.

וּלְפִי זה שני אנשים היו שידעו כל הזמן ברוח הקודש כל מה שעובר על יוסף, איך הוא נמצא במצרים בגודל קדושתו, שעומד בנסיונותיו שמה, ונתעלה לגדולה להיות משנה למלך וכו'. והם, יצחק אבינו, וכמו שנאמר ויבך אותו אביו (לז-ה), וברש"י אביו יצחק היה בוכה מפני צרתו של

זה שני אנשים היו שידעו כל הזמן ברוח הקודש כל מה שעובר על יוסף, איך הוא נמצא במצרים בגודל קדושתו, שעומד בנסיונותיו שמה, ונתעלה לגדולה להיות משנה למלך וכו'. והם, יצחק אבינו, וכמו שנאמר ויבך אותו אביו (לז-ה), וברש"י אביו יצחק היה בוכה מפני צרתו של

לאביהם שיוסף חי לא היה בכלל השבועה, שהם לא נשבעו אלא שלא יגידו עיקר המכירה, וזה אפשר שלא נתגלה ליעקב כמבואר ברמב"ן (מה-כו) ע"כ. ודברי הריב"ש הם לפי דעת המדרש תנחומא שכתב להדיא שהתירו החרם.

ובחוקוני כתוב, ועיני אחי בנימין (מה-ב), פירוש אם לא תרצו להגיד בשביל השבועה, הרי בנימין אחי שלא היה בשבועה הוא יגיד לאבי ע"כ. ומבואר מדבריו שהחרם לא היה אלא על עצמם שלא יספרו. אבל ממה שלא סיפרו יצחק ובנימין ליעקב, נראה שהחרימו על כל בני אדם.

והיוצא לנו מזה, שיש ארבעה דרכים איך סיפרו ליעקב, הא היה ביניהם חרם שלא יגידו. א) שהתירו החרם. ב) שהיה תנאי שברשות כולם יכולים להגיד. ג) שלא סיפרו מכירתו אלא שהוא חי. ד) שהחרם לא היה אלא על השבטים עצמם שהיו בעת המכירה.

*

והיוצא לנו מזה, כי בנימין (וכן יצחק אבינו) היה רואה צער אביו שנים רבות, איך מתאבל על בנו יוסף, היה רעה אכלתהו, או מצטער שהוא חי ועזב דתו, והוא יודע האמת כי לשוא הוא מצער עצמו, יוסף עומד חי בצדקו וגדולתו, לא חסר לו דבר, אך אין לו רשות לגלות לאביו, ויש פה ושותק. וכאשר האחים באו חזרה ואמרו, שהאיש אדוני הארץ צוה להם להביא אתם בנימין. ויעקב מצטער כאשר צריך לשלחו, ואומר ואני כאשר שכלתי (מיוסף ומשמעון) שכלתי (מבנימין) (מג-ד). הוא יודע כי אין כאן שיכול כלל, והוא עומד לילך לראות את אחיו בגדולתו. וכאשר נתהוה שוב המעשה שמצאו הגביע באמתחתו, וכולם קורעין שמלותם, בנימין רגוע ושוחק בלבו, אין כאן שום צרה, הכל היא אחיזת עינים, עוד מעט תתגלה הטובה האמיתית המונח תחת זה.

וזה מוסר השכל לבני אדם העוברים מאורעות של צער וכאב וחלישות הדעת, לידע ולהשכיל כי מאתו לא תצא הרעות, ויבוא יום שיתגלה להם איך כל דברים הללו היו סיבה לטובתו ולתיקונו ולשלימותו. וכמו שפירש בתורת משה (פ' תשא כג.) וראית את אחורי ופני לא יראו (לג-ב), כי אנו רואין כמה דברים סיבות מסיבות שונות הנעשים בארץ מתחת, אשר אנו מתמיהים למה עשה השי"ת ככה, אבל לאחר רבות הזמן אנו רואים ומבינים למפרע, הכל כאשר לכל, כל הסיבות תכלית כוונתם, כי כולם היו הכנות כדי

שיעשה דבר גדול כזה. וכאשר היה בנס פורים, הריגת ושתו, ולקייחת אסתר, וכל הסיבות שהסביבו לדבר הזה, והכל היה הכנה להצלת ישראל. אבל קודם שנעשה פתגם המלך אין אנו מבינים, רק מאמינים כי בלי ספק לא דבר ריק הוא, רק ממנו טעם הדבר כמוס ונעלם. וזה האמונה טובה גדולה הוא לנו, כי מקבלין שכר על האמונה. וזה וראית את אחורי, לאחר שנעשה תכלית הדבר, תראה ותבין למפרע מה שהיה ומה שנעשה, אבל ופני לא יראו, קודם עשיית הדבר לא יראו ולא יבינו תכליתו, וזה ופני לא יראו ע"כ. ועל זה נאמר (תהלים ב-ד) יושב בשמים ישחק, האדם מצטער על מאורעותיו, ואינו רואה ומכיר הטוב המופלא שיש בזה, ומצטער בחנם, ויושב בשמים שוחק, הלא מאתי לא תצא הרעות, ולמה לא תכיר באמונה החסד הטמונה בו.

[ויש] לומר שעל זה אמר הכתוב, לפני אפרים ובנימין ומנשה עוררה את גבורתך, ולכה לישועתה לנו (שם פ-ג), כי בהצער שעברו השבטים במצרים מעת בואם אל יוסף, ידעו שלשה אלו, בנימין ובני יוסף, כי הכל היא רק הכנה להתגלות אחיהם לפניהם, ואין כאן גניבה ועונש עבדות כלל. וכמו כן אנו מתפללים שמכל הדינים והגבורות יתגלה לנו הישועה הטמונה תחתיה. וזהו לפני אפרים ובנימין ומנשה, כמו המאורע ההוא בהשבטים, שלפני אפרים ובנימין ומנשה היה נגלה הטוב האמיתית שיש בהצער של השבטים, כן עוררה את גבורתך, שמהגבורות שאנו רואים לכה לישועתה לנו].

*

ועל דרך זה היה השיעבוד בגלות מצרים, שלפי ראות העין היה עינוי ועבדות, ועבדום וענו אותם ארבע מאות שנה (בראשית טו-ג), אבל זאת היתה טובה נפלאה לתכליתם של ישראל, לזכך גופם ונפשם שיהיו ראויים לקבלת התורה, וכמו שנאמר (דברים ד-ב) ואתכם לקח ה' ויוציא אתכם מכור הברזל [הוא כלי שמזקקין בו את הזהב] ממצרים להיות לו לעם נחלה כיום הזה. וכמו שאמר ה' ואחרי כן יצאו ברכוש גדול, ופירשו שיזכו על ידי זה לקבל התורה ומצותיה, הנחמדים מזהב ומפז רב. ולכן לא מצינו שאברהם יבקש רחמים לבטל הגזירה ההוא של גלות מצרים, כי הכיר הטובה שבה, שעל ידי יזכו לקבלת התורה, ושוב לירושת הארץ, שארץ ישראל היא מהשלש מתנות שנתן הקב"ה לישראל, וכולן לא נתן אלא על ידי יסורין (ברכות ה.).

והנה יעקב אבינו ראה בירידה זו למצרים התחלת הגלות, עבדות ועינוי בגשמיות, בתוך ערות הארץ ברוחניות, ואימה חשיכה נופלת עליו ממה שיצטרכו בניו לעבור שם. ויעקב עומד 'במראות הלילה', הוא רואה לפניו חשכות הגלות בלי אור, ולבו נשבר בתוך תוכו. ומתגלה אליו ה' ואומר לו אנכי 'הא-ל' אלקי אביך, זו מדת החסד, כמו שנאמר (תהלים נב-ג) חסד א-ל כל היום, גם בזמן שאהיה במדת הדין, שזהו בחינת 'אלקי אביך', פחד יצחק, גם זה שורשו היא חסד, ו'אל תירא מרדה מצרימה', אין זה ירידה, אלא שם היא התחלת עלייתם, שם יודככו להיות ראויים לקבלת התורה, כי 'לגוי גדול אשימך שם', כמו שנאמר (דברים ד-ו) כי מי גוי גדול אשר לו אלקים קרובים אליו, ומי גוי גדול אשר לו חוקים ומשפטים צדיקים ככל התורה הזאת, וכמו שהבטיח ה' לאברהם 'ואעשך לגוי גדול' (בראשית יב-ג), ובמדרש שם (ב"ר לט-א) אותה אומה שכתוב בה כי מי גוי גדול, אני מעמיד ממך ע"ש. ו'אנכי ארד עמך מצרימה ואנכי אעלך גם עלה', העלייה משם תהיה ברום המעלות. ומה שאתה מצטער כעת על ירידה זו, סופך תתברר לך הטוב והחסד שהיתה טמונה בזה לטובתם של עם ישראל.

ואמר לו שוב, ו'יוסף ישית ידו על עיניך', הלא תוכל לראות זה מבניך יוסף, שנצטערת עליו כ"ב שנה, ושוב ראית את אחורי, סופך נתברר לך כי לשוא היה הצער, כי למחיה שלחו ה', ולכבוש את הדרך במצרים לבני ישראל שיוכלו להשמר שם בקדושה. וזהו 'יוסף' הפרשה של יוסף שעברת כעת, אשר שם נתגלה לך שאין לדון שום דבר כפי מה שנראה בעיני בשר, זה 'ישית ידו על עיניך', גם לעתיד, שלא תסתכל על שום דבר לפי ראות העין כעת, כי פני לא יראו, ויבוא יום שיתברר לך איך ירדת מצרים היתה עלייה. [ועיין במשך חכמה בפרשתנו מו-ד].

*

עוד יש ללמוד דרכי ההשגחה העליונה מיוסף ואחיו, אשר בשעה שקנאו בו אחיו על חלומותיו, שכולם משתחווים לו, התנכלו לבטל מזימותיו, ואמרו לכו ונהרגהו,

ונראה מה יהיו חלומותיו (לז-כ). ושוב החליטו שימכרוהו לעבד, ולא יתקיימו חלומותיו. אבל רבות מחשבות בלב איש ועצת ה' היא תקום, בסופו נתברר אשר במעשיהם לא רק שלא ביטלו דבר ה', אלא הם הכשירו והזמינו במעשיהם שתתקיים עצת ה', שהורידו אותו למצרים, ונעשה שם משנה למלך, ויבואו אחי יוסף וישתחוו לו אפים ארצה (מב-ו). הרי כי אין עצה ואין תבונה נגד ה'.

[ומצינו כיוצא בה בגמרא (שבת קיט.) ביוסף מוקיר שבי [מכבד שבתות], דהוה ההוא נכרי בשבבותיה דהוה נפיש נכסיה טובא, אמרי ליה כלדאי [חוזים בכוכבים, להאי נכרי], כולהו נכסי יוסף מוקר שבי אכיל להו [סופך ליפול בידו]. אזל זבנינהו לכולהו ניכסי, זבן בהו מרגניתא, אותבה בסייניה [עשה לו כובע של לבד, ושבצו במשבצות של זהב, וקבע בו מרגליות, וקבע את זו עמהם]. בהדי דקא עבר מברא אפרחיה זיקא, שדייה במיא, בלעיה כוורא, אסקוה אייתוה אפניא דמעלי שבתא. אמרי מאן זבין כי השתא, אמרי להו זילו אמטיוהו לגבי יוסף מוקיר שבי דרגיל דזבין. אמטיוה ניהליה, זבניה, קרעיה, אשכח ביה מרגניתא, זבניה בתליסר עיליתא דדינרי דדהבא [עליות מלאות דינרי זהב, כלומר הון עתק מאד] ע"ש. הרי דתחבולותיו של הנכרי, לא רק שלא הצילו ממונו מלהגיע ליוסף, אלא קיבץ הכל יחד, והגיע לידו בלי טירחא].

וכמו כן היה שוב במצרים, שאמרו הבה נתחכמה לו פן ירבה (שמות א-ג), ורוח הקודש אומרת, אתם אומרים פן ירבה ואני אומר כן ירבה (רש"י שם א-ב), שהיו יולדות ששה בכרס אחד (שם א-ח). הרי לנו כי שוא המה תחבולות האדם, וגזירת ה' תתקיים לעולם. ולכן כאשר נתיירא יעקב על ירידת מצרים, אמר לו ה' אנכי ארד עמך מצרימה, וכל מה שהם נותנין לב לענות, לב הקב"ה הוא להרבות ולהפריץ (רש"י שם א-ב), ולא יועיל כל חכמתם לבטל גזירת ה'. ו'יוסף ישית ידו על עיניך', שתוכל לראות זאת מפרשתו של יוסף, שכל מה שעשו לו האחים לבטל חלומותיו, גרמו הם במעשיהם שיתקיימו, וכמו כן תהיה במצרים, כפי מה שיאמרו פן ירבה רוח הקודש אומרת כן ירבה.

הגליון הזה נתנדב על ידי

הרה"ג ר' בנימין פאפלאנאש שליט"א ר"מ בישבתנו הק' – ישיבה גדולה לרגל השמחה השרויה במעונו בנישואי בנו למול טוב	מוה"ר ר' בנימין זאב וועקסלער הי"ו לרגל השמחה השרויה במעונו בנישואי בנו הרמן יעקב יוסף נ"י למו"ם	מוה"ר ר' משה יוסף הכהן האפמנאן הי"ו לרגל השמחה השרויה במעונו בנישואי בתו למול טוב	מוה"ר ר' יונתן לעפקאוויטש הי"ו לרגל השמחה השרויה במעונו בהולדת בנו למול טוב	מוה"ר ר' יצחק דוד נאה הי"ו לרגל השמחה השרויה במעונו בהולדת בתו למול טוב
--	---	---	---	---